

Emisija Pune ruke prošlosti, B92 (Srbija), 15.04.2011.
gost Sonja Biserko (Helsinčki odbor za ljudska prava, Srbija)

Danica Vučenić: Ovo je emisija Pune ruke prošlosti. Moje ime je Danica Vučenić. Koalicija za REKOM koju čini više od 1600 nevladinih organizacija i više od 2000 pojedinaca trebalo bi da u narednih nekoliko meseci završi prikupljanje milion potpisa građana i građanki u regionu kako bi parlamente država bivše Jugoslavije ubedili u važnost osnivanja Regionalne komisije koja bi utvrdila činjenice o žrtvama ratova, nestalima, masovnim grobnicama. Krajem marta ove nevladine organizacije prihvatile su Nacrt Statuta da komisija bude osnovana na osnovu međudržavnog sporazuma i da ima mandat tri godine. Ta komisija bi pored utvrđivanja činjenica i preporučila reparaciju kao i način da se ubuduće spreče konflikti. Prema istraživanju koje je agencija Ipsos sproveda u regionu većina ispitanika misli da ovakva komisija može da pomogne svima nama, ne samo da se suočimo sa činjenicama, već i da na osnovu toga počnemo da saosećamo jedni sa drugima. Ova inicijativa počela je pre nekoliko godina, 2006. sada je 2011. U kojoj meri je ovo izvodljivo, pogotovo ako uzmemo u obzir podatak da je recimo u Srbiji svega 26% građana i građanki upoznato sa činjenicama o žrtvama, da je etnička distanca ogromna. I da recimo ideja Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, da Deklaracija o Srebrenici koja je zvaničan dokument parlamenta, pa samim tim i države, uđe u školske udžbenike, nije naišla na razumevanje političara. Ako su sindikati bivše Jugoslavije pre par nedelja formirali Regionalni sindikalni savez Solidarnost, da li je moguće da sve države mogu da potpišu zajedničku inicijativu koja bi mogla da utvrdi efekte onoga što se dešava, dešavalo u bliskoj prošlosti i da se sa tim efektima svi slože. Ovo su teme današnje emisije. Gošća je gospođa Sonja Biserko, predsednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, dobar dan, hvala što ste ovde. Gospođo Biserko u kojoj meri bi Regionalna komisija koja bi utvrdila činjenice o tome koliko je žrtava bilo, koliko masovnih grobnica, koliko je nestalih, iskrenala. Koliko bi efekat utvrđivanja takvih činjenica bio takav da se iskreira atmosfera u kojoj bi recimo sada bilo normalno da državni vrh Srbije vama čestita na nagradi koju ste dobili kao počasna građanka Sarajeva umesto da ćuti.

Sonja Biserko: Što se tiče činjenica o nestalim i mrtvim i svim ostalim žrtvama ovog rata mislim da su one manje više već ustanovljene. I u Haškom tribunalu postoje brojni dokumenti. Ono što je bitno jeste da se to sve nekako preradi na način koji će građanima na teritoriji bivše Jugoslavije objasniti kontekste razloga za tako masovne deportacije, ubistva, destrukcije čitavog prostora. Mislim i u tome možda jeste moj osnovni, moja osnovna razlika u pristupu toj nedavnoj prošlosti. Jeste da treba da se obuhvati mnogo širi kontekst. I politički i socijalni i istorijski i to pred rat. Znači rat nikad ne dolazi preko noći, on se uvek priprema. Treba, po meni, neophodno je razumevanje raspada Jugoslavije i razloga raspada Jugoslavije jer to prosto na neki način pomaže ljudima da shvate šta se desilo, jer čini mi se da o raspadu Jugoslavije se govori suviše površno da još uvek ima vrlo malo istraživanja dekade pred rat, znači od 80. do 90, ali isto tako smatram da i ona prethodna dekada od 70. do 80. isto važna za razumevanje toga i čini mi se da je za komisiju i za ljude koji će to pratiti u tome učestvovati pre svega važno da razumeju razloge i uzroke rata, a ovo što su posledice naravno da to treba utvrditi, pogotovo kada su u pitanju žrtve i njihove porodice jer to je prosto nešto bez čega ne može da se ide napred, ali za razumevanje svega onog zašto je do toga došlo još uvek čini mi se nedostaju, još uvek se ne radi na tome dovoljno. To ni nije tako lako, jer to je jedan proces društveni koji zahteva...

Danica Vučenić: A šta bi da, dakle šta bi to trebalo uraditi da dođe do tog razumevanja, ako ne između ostalog i utvrditi činjenice. Ono što sam pitala na početku. Boris Tadić izađe i kaže ja sam ponosan što je naša građanka dobila tu nagradu.

Sonja Biserko: To kad je u pitanju nagrada, ne samo moja nego i drugih ljudi...

Danica Vučenić: To bi govorilo o atmosferi koja je drugačija.

Sonja Biserko: Pre svega tu se radi o percepciji regiona i on, Beograd stalno zaboravlja i naši političari ili naša elita zaboravlja, da region vrlo pomno i detaljno prati sve ono što mi ovde radimo o bilo kome da se radi. Vrlo je teško relativizovati i na neki način podvaljivati u vezi ovog što se desilo i zašta je Beograd primarno odgovoran i u tom smislu svaka nagrada koju neko dobije iz Beograda bilo gde u regionu posmatra se kao neka vrsta izdaje zato što sve nas gledaju kao da smo izdajnici ove stvari ovde. Jer ovde ipak ne zaboravite postoji jedna utvrđena dosta cementirana istina koju promoviše država i jedan deo, značajniji deo elite koja je zapravo tako reći sad u ovoj fazi cementirana i kroz izdavaštvo i kroz obrazovni sistem, a to je da se Jugoslavija raspala zbog konspiracije zapadnih zemalja, zbog zapadnih republika i to je nešto što se dosta učvrstilo u našoj javnosti i na neki način preuzeti su svi argumenti koje je Milošević koristio u svojoj odbrani. Odnosno, pre svega argumenti njegovih svedoka koji su uglavnom bili akademici, potpisnici memoranduma ili oni koji su radili na njemu bez obzira da li su potpisali ili ne.

Danica Vučenić: A u kojoj meri je recimo u drugim državama regiona. Znam da puno putujete po regionu i da znate kakva je atmosfera. U kojoj meri postoji slična, kako to da definišem, da su snage koje, konzervativne snage da približno istu podršku imaju kao u Srbiji. Zašto mislite da je Srbija drugačija od drugih?

Sonja Biserko: Zato što Srbija ima veću odgovornost od drugih u regionu za ono kako je rat počeo i za tu pripremu koja je trajala i počela je pre svega kroz kulturu. Htela bi samo da podsetim na jednu knjigu 'Knjiga o Milutinu' koja je doživela 36 izdanja. Čak je prevedena na neke strane jezike. Znači to je knjiga koja odražava rekla bih svest ili mišljenje ili stav većine građana Srbije kada je u pitanju Jugoslavija. To je percepcija rekla bih srpska Jugoslavija, a to je da je Srbija neka proširena, da je Jugoslavija proširena Srbija, a u toj knjizi se kroz tu jednu ličnost se izgovaraju sve primedbe na Jugoslaviju. Pošto su Srbi dali najviše žrtava u I i II svetskom ratu. Ja ne sporim neke od tih razloga koji su čak i legitimni. Međutim to je onako skupljeno, to je onako jedna mala knjižica koja je bila kasnije i kao neka monodrama, mislim u Ateljeu 212 koju su, ja mislim Srbi širom sveta znali napamet. Kao neka vrsta Biblije. Dok god se ne dekonstruiše taj pristup prema Jugoslaviji i drugim narodima neće biti moguće razgovarati na tu temu jer je... To je na neki način bio taj fregmenti na neki način odakle je sve krenulo.

Danica Vučenić: Razumem, mi sad ovde pričamo o utvrđivanju činjenica. Hoćete li potpisati ovu peticiju milion građana?

Sonja Biserko: Hoću. Ja smatram da činjenice treba utvrditi, ali šta ćemo sa nestalima ili ubijenima u Vukovaru. Postoji jedan broj mladih ljudi koji je bio u regularnoj vojsci tada i ne postoji evidencija o njima. Znači država nije, Srbija nije spremna, pošto nije bila u ratu, da izađe sa spiskom tim.

Danica Vučenić: Sada dolazimo do toga da li, šta mislite - Tadić je podržao ovu inicijativu načelno, podržao je Ivo Josipović. To su dva šefa, parlament Crne Gore je rekao slažemo se načelno da treba podržati takvu inicijativu. Da li postoji u regionu politička volja da države zajednički rade na činjenicama koje bi bile prihvatljive svima?

Sonja Biserko: Nisam sigurna, možda načelno govore o tome. Ne bih htela ni da budem kritična, ali prosto mislim da još ne postoji ta vrsta spremnosti.

Danica Vučenić: Zašto je to problem, zašto su činjenice problem? Sada ne govorim o vrednosnim sudovima, o karakteru rata. Zašto su činjenice problem?

Sonja Biserko: Evo recimo kada je reč o Srbiji. Ona nije spremna da izađe sa podacima o ljudima koji su nestali i koji su bili etnički proterani sa teritorije Srbije. Govorim o manjinama 90-tih koje su bile proterivane.

Danica Vučenić: Hrvati u Vojvodini, na to mislite?

Sonja Biserko: Da jeste, onda recimo gubici na Vukovaru. Mlada vojska koja nije znala ni gde učestvuje, pa su se kasnije uključili arkanovci i šešeljevci. Znači to su neki podaci koji su jako važni za porodice tih mladića koji su tamo prosto poginuli i nisu ni znali gde se nalaze. Znači mislim da je vrlo važno, ali mislim da će to biti najteži zadatak da pre svega Srbija unutar sebe dođe do neke tačke kada će biti sposobna da neke stvari, pre svega tu mislim na političku elitu i intelektualnu elitu koja je iza svega toga. Šta se sad dešava. Oni kolektivizuju odgovornost celog srpskog naroda. Oni je kolektivizuju i na taj način stvaraju osećaj kod svih građana Srbije da su svi odgovorni za to. Oni smatraju i to promovišu kao neku tezu da je Haški tribunal antisrpski i da se sve što se tamo dešava da je protiv srpskog naroda. Umesto da građane Srbije uveravaju u to da je Haški tribunal, bez obzira što je tamo najveći broj Srba osuđen.

Danica Vučenić: Da.

Sonja Biserko: Da je to prosto to jedini mogući način da utvrđivanjem činjenica i utvrđivanjem, kako da kažem, čitavog tog konteksta moguće osloboditi mlade generacije frustracije. Ne odgovornosti, jer mladi ljudi ovde su frustrirani. Pogotovo oni koji se susreću u regionu i sa svetom vrlo često nailaze na...

Danica Vučenić: Zar nije prirodno da svako od nas oseća deo odgovornosti bez obzira što nismo učestvovali, za nešto što je neko...?

Sonja Biserko: Ja se slažem i vrlo često smo u toj situaciji kada, pogotovo kada dobijate nekakvo priznanje u susedstvu, vrlo često čovek je svestan toga u tim trenucima koliko je ustvari odgovornost na ovoj strani i da je vrlo teško se s tim nositi. Čak i onda kada ste od početka radili na drugoj strani, kada ste pokušavali da na bilo koji način se suprotstavite tome, toj euforiji, tom ludilu. Međutim ono što je bitno jeste ipak da se razviju ti nivoi društvene odgovornosti. Elita koja je zapravo stvorila tu atmosferu osećanja da je svaki građanin Srbije ugrožen, da Srbe u Hrvatskoj čeka novi genocid...

Danica Vučenić: Da.

Sonja Biserko: Tako i u Bosni, tako i na Kosovu, da Srbi se proteruju dole. To je, sve je rađeno jako dugo. Počelo je kroz kulturu, počelo je posle jednom divljačkom propagandom kroz medije koji su, koje je Milošević centralizovao, sve elektronske medije. Sve ove važnije listove od Politike pa nadalje. Smenjeno je 70 urednika u to vreme. Znači mediji su totalno centralizovani, tako da je bilo vrlo jednostavno, da kažem, promovisati jednu vrstu priče koja je kondicionirala građane Srbije za ono što je počelo da se dešava 90-tih.

Danica Vučenić: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji je promovisao pre desetak dana jednu knjigu rat u brojkama u kojoj zapravo iznosite činjenice o žrtvama. Tu smo pročitali i možemo pročitati da je 100 hiljada žrtava i nestalih u Bosni. To je oficijalni demograf Haškog tribunala izneo. Rekao je da se nikada, ili da će se jako teško utvrditi broj žrtava u Srebrenici. Račun je 8 hiljada do 8 hiljada i sto ljudi. Zar to nije na tragu ideje ovoj komisiji o kojoj govorite, utvrđivanje činjenica? Time se i vi bavite.

Sonja Biserko: Ma ne, bave se mnogi ljudi. Radi se, ja mislim da je u Srbiji, u celom regionu jako mnogo urađeno na tome. Recimo samo Helsinški odbor je izdao oko 150 knjiga, Vedinis 2, na drugi način i razne

druge organizacije. Moram da kažem da je na margini dosta toga urađeno kroz civilni sektor, kroz pojedinačni angažman, međutim ono što je problem da to dođe ili postane mein strim, da to postane relevantno za čitav obrazovni sistem, da država preuzme nešto od toga i da to...

Danica Vučenić: Da li bi komisija regionalna, u kojoj bi države potpisale sporazum, zapravo bila put da to postane mein strim? Onda i deklaracija o Srebrenici, to je vaša ideja bila, uđe u udžbenike za osnovnu i srednju školu.

Sonja Biserko: Mislim da će države lakše da se dogovore oko činjenice u smislu brojki. To nije sporno, to je posledica tog rata. U tom ratu su ginuli svi, znači i ova strana i Srbija će se rado tu potpisati, ali to nije dovoljno. To je neophodno, ali nije dovoljno. Da li će iz toga proisteći ova druga faza koja će ići...

Danica Vučenić: Mislite da je redosled taj? Utvrdimo činjenice pa idemo u drugu fazu.

Sonja Biserko: Ne, ja mislim da je to komplikovan društveni proces da on ide paralelno. Ovako, uzmimo primer Nemačke. Tamo je 60-tih godina došlo do rasprave, pre svega među istoričarima iz čega se izrodila posle ta vrlo značajna i ključna debata unutar društva, pa '68. među mladim ljudima koji su počeli da postavljaju pitanja svojim roditeljima. To je bilo vrlo dramatično, vrlo emotivno. To uopšte nije jednostavan proces. On traje do dana današnjeg. Jer ta opsesija nacističkom Nemačkom i zašto se to zlo desilo traje i dan danas. Vi imate brojne nove knjige. Recimo kao ova knjiga Čitač. Napravljen je taj vrlo zanimljiv film. To su razni uglovi pristupa toj temi. Nemci su došli do onog nivoa kad ulaze u te lične odnose koji su verovatno važni za pojedince. Znači mi smo daleko još od toga.

Danica Vučenić: Na kom smo mi nivou, da li možete da opišete? Ajde koji je to sad nivo?

Sonja Biserko: Ja sam rekla. Na margini postoje ti pokušaji da im neka ostvarenja... Što se tiče države i zvanične elite, tu smo na samom početku.

Danica Vučenić: Zašto je to tako? Ipak smo u 2011. i dalje kažete na početku.

Sonja Biserko: Pa što se tiče državnih institucija obrazovnog sistema, mislim da smo na samom početku. Zato što se tu cementirala, rekla sam, jedna teza koja je prihvatljiva, koja se promoviše kroz brojne knjige koje se izdaju poslednjih godina. Službeni glasnik, ja mislim on je sad glavna izdavačka kuća koja je objavila na desetine knjiga pre svega onih ljudi koji su izvršili pripremu rata od Koljevića do Čosića, Slave Đukića. To su sve knjige koje daju ključ za razumevanje i to da je Srbija žrtva zapadne konspiracije. Mislim to su prosto isti argumenti kojima je rat počeo. To je ono što se smatra relevantnim kao literatura koja se koristi.

Danica Vučenić: Jasno, ali ako se sećate i Nemci su u početku imali osećanje da su žrtve.

Sonja Biserko: Jesu, pa da.

Danica Vučenić: Neću da sad učim analogiju, ali...

Sonja Biserko: Da. Ja i kažem da je to jedan kompleksan i dugačak proces. To su društvene promene i promene svesti, zahtevaju ogromne napore i same države, elite, medija. Recimo, nažalost nemamo medije na našoj strani. Oni su prosto faktor statusa kvo. Vrlo mali broj medija učestvuje u ukazivanju na neke stvari. Dobro, prikazani su mnogi filmovi na vašoj televiziji ali prosto odmah sledi film koji daje sliku s druge strane i što je naravno isto neophodno, ali ja mislim ono što je za Srbiju važno jest da razume zašto je u ovoj situaciji,

jer nije slučajno da je ceo region percipiran na način na koji je percipiran, nije slučajno da je prošla kroz sve te izolacije, sankcije i samoizolacije pre svega. Nije slučajno da u svetu postoji taj broj knjiga, dokumentarnih filmova, da je to ušlo kao jedna paradigma početka veka s obzirom da u vreme kada se to dešavalo, ta kriza je bila u fokusu svetskih medija. Ona je prosto sada ušla kao paradigma u sve filmove, knjige, sve ono što se sada smatra kao prerada tog vremena, mi smo paradigma nečeg što... Vrlo teško je sada to promeniti sve, dok Srbija sama ne počne u tome da učestvuje na jedan način, to neće biti moguće.

Danica Vučenić: Kako Srbija sama treba? Ko je taj koji treba?

Sonja Biserko: Ja mislim da će biti vrlo važno ono što će se dešavati u kulturi. Kultura je najkomunikativnija kada je šira publika u pitanju. To su filmovi, knjige, nešto se već dešava. U stvari pričali smo pre ovoga o filmu koji je Nemačku digao. Jedan američki holivudski film, serija.

Danica Vučenić: I ona serija...

Sonja Biserko: Serija koja je bila ključna da počnu Nemci da razgovaraju o tome šta se desilo Jevrejima. Film je ili serija, je bila o jevrejskoj porodici koja je prošla kroz ta stradanja. Znači biće važno i za Srbiju da tako nešto proizvede, prosto da sama objasni svojoj publici i svojim građanima zašto.

Danica Vučenić: Mislite da će onda politička elita tek početi da prihvata?

Sonja Biserko: Mislim da je kultura veoma važan faktor u osvešćivanju društva, mora da dođe iz društva.

Danica Vučenić: Hoćete da kažete da ne postoji, da se nije rodio političar u Srbiji koji bi to inicirao?

Sonja Biserko: Ne, možda jeste ali neće biti u mogućnosti da to sprovede zato što je veliki otpor u ovim desnim partijama koje su vrlo dominantne u našem društvu. Znači, to mora da dođe iz društva. Kada će to doći, kada će taj trenutak da se desi to je teško predvideti zato što i društvo ima neke svoje zakonitosti. To je sad pitanje procene. Ja ne bi se upuštala u to zato što je to prosto nemoguće predvideti. Verovatno ni Nemci nisu bili svestni da je ta rasprava među istoričarima bila okidač za tu kasniju raspravu unutar društva. Znači to je prosto, za to je prosto potrebno neko vreme, ali to je, to su i hrabriji ljudi, umetnici koji će otvarati ta pitanja na jedan način koji će biti komunikativan sa širom publikom.

Danica Vučenić: E sad, da se vratimo sad na ovu komisiju. Kad kažemo Tadić je podržao ili Josipović je podržao ili parlament Crne Gore je podržao načelno. Vi ste konstatovali da načelno je lako podržati.

Sonja Biserko: Ne, ali i to je važno. Ja to ne negiram.

Danica Vučenić: Hoću da kažem, da li u sva tri slučaja postoji licmerje onda? Da li je to licmerje, šta je to, kako se to naziva? Da li je to dodvoravanje biračkom telu koje podržava put ka Evropskoj Uniji sve tri države? Šta je to?

Sonja Biserko: Ovaj prostor se uređuje pod pritiskom. Kroz taj put prema Evropi za koji se svi opredeljuju. Srbija donekle, i to je isto jedan važan instrument uređivanja i stvaranja sistema, i ja stvarno mislim da je bez kandidature i bez tog suštinskog, dubinskog procesa neće biti moguće dovesti ovaj prostor u red, pre svega u neke pravne okvire. Pravni okvir je već dovoljan za to da se otvore neka pitanja unutar same Srbije. Te korupcije i svi ti drugi problemi koji su proizašli iz te ratne politike i svog vremena. Znači i problem Srbije leži u tom ogoljavanju ratne politike iz devedesetih i odatle su nastali svi tajkuni, odatle su nastale sve ove, svi

ovi problemi o kojima danas građani raspravljaju, ali ih ne dovode u vezu sa tom politikom koja je Srbiju uvela u te ratove.

Danica Vučenić: Sad ko je, da li postoji neki događaj, izjava, potez, papir, bilo šta što se u Srbiji dogodilo ili što je napisano što biste izdvojili kao primer kako se treba odnositi prema tome šta su uradili u prošlosti?

Sonja Biserko: Mislite na zvaničnom nivou ili nivou ...?

Danica Vučenić: Mislim generalno, ako je dobio neku... prema čemu su ljudi imali, i političari i građani i građanke imali određen odnos. Da li je to snimak ubistva u Trnovu, da li je to deklaracija o Srebrenici, da li je to Tadićeva poseta Vukovaru, da li je...?

Sonja Biserko: I jedno i drugo i treće, sve je to važno. Ja mislim da su sad ti događaji koji ste pomenuli, tačke koje su bile važne za građane Srbije ili barem su recimo Tadićeva poseta je vratila Vukovar u javni diskurs koji je bio stavljen ad akta od '97. od kad je reintegrirana Istočna Slavonija. Tako reći niste ništa ni čuli o tome da je Vukovar bio jedan grad žrtva na način koji prosto nije ponovljen kasnije, sličnih, ali kao grad tako razoren nije se desilo, jer sve do tada se smatralo da će Istočna Slavonija verovatno biti pripojena Srbiji. Znači od tada je to tako minimalno pominjano...

Danica Vučenić: Tek sada se otvaraju, da podsetim, priče o tim logorima jer su ljudi iz Vukovara..

Sonja Biserko: Što je vrlo otvoreno jer je važno, Srbija naravno o tome ćuti jer ta teza da nismo bili u ratu, je zapravo opstrukcija da se otvore neka pitanja unutar Srbije, a s druge strane prave takve ispade kada su u pitanju ove poternice za Dobrovoljačku.

Danica Vučenić: Najpre revizija tih poternica, faktički neukidaju...

Sonja Biserko: Ali kako je došlo do revizija tek nakon što su propali njihovi pokušaji da sa time izmanipulišu javnost ovde i u svetu tu, pa kad je to propalo onda kažu sad ćemo da revidiramo te poternice jer to je radila JNA a ne mi. Zašto to nisu ranije revidirali. Znači tek pod pritiskom i reakcijom regiona ili međunarodne zajednice ili bilo koga ili čak i unutar same Srbije.

Danica Vučenić: Mislite da je to smišljeno ili da nisu smišljeno želeli da revidiraju ili ukinu ili je to nemar?

Sonja Biserko: Bez obzira šta je pozadina ja neću da ulazim u to jer ne znam, ali u svakom slučaju...

Danica Vučenić: Nemate utisak?

Sonja Biserko: Utisak je negativan, nekakva inercija koja ide na ruku onima koji još uvek misle da mogu da ostvare taj projekat drugim sredstvima. Znači osamostaljivanje Republike Srpske, u neko dogledno vreme ujedinjenje sa Srbijom, znači to nije još uvek prestalo. Od toga se nije odustalo. To može da bude iluzija, ali ono u svakom slučaju koči Srbiju do te mere da mi danas smo u nekoj vrsti ćorsokaka. Zato što nema tog pravog iskoraka prema Evropi u smislu ostvarivanja onih obaveza koje su propisane od strane Evropske komisije.

Danica Vučenić: Na šta konkretno mislite?

Sonja Biserko. Mislim pre svega na ovaj akcioni plan koji je sama Vlada napravila na osnovu prošlogodišnjeg izveštaja Evropske komisije u kom su sadržani svi zahtevi od strane komisije koje Srbija treba da ispuni da bi dobila...

Danica Vučenić: Verujem da bi sad rekli...

Sonja Biserko: I hapšenje Ratka Mladića recimo koje...

Danica Vučenić: Da bi političari rekli vama sada 'ali mi smo na korak do kandidature kako nema iskoraka'.

Sonja Biserko: Ne, znate šta i kandidatura i Evropska Unija postale su neka vrsta mantre iza koje se sad svi sakrivaju i Toma Nikolić i Vučić i svi ostali koji su sad, momentalno koji vode Srbiju.

Danica Vučenić: Je li mislite da to njih ne obavezuje, Tomu Nikolića i Vučića, bez obzira što mislite da sakrivaju? Da li ih obavezuje to, ipak mi smo za Evropsku Uniju?

Sonja Biserko: Pa naravno da ih obavezuje. Oni bi kao partija koja ima takvu podršku mogli doprineti u ovoj fazi ako se suprotstavlja ovoj Vladi da je prozivaju baš po pitanju hapšenja Ratka Mladića. Oni se ponašaju kao da to nije njihov zadatak. To je zadatak celog društva i cele političke elite. Prema tome nije to samo na Demokratskoj stranci i Koalicionalnoj vladi. Jeste da su najodgovorniji zato što su na vlasti. U stvari ako civilni sektor vrši stalno pritisak, par organizacija, pa napravi situaciju da nešto moraju da urade, zašto ne najveća opoziciona partija ili najveća partija.

Danica Vučenić: Zašto mislite da je ne, zašto je ne?

Sonja Biserko: Zato što oni suštinski ne dele to mišljenje. Oni su promenili retoriku, ali nisu suštinu. Dobro, simulacijom neki put dođete i do neke suštine, ali u ovom momentu je za Srbiju jako važno da Ratko Mladić bude uhapšen jer to na neki način preporučuje za tu kandidaturu takoreći odmah. Mislim ja više smatram da kandidaturu treba da dobiju sve zemlje Zapadnog Balkana bez ovog uslovljavanja jer to je jedini način da se Zapadni Balkan stavi u jedan kontekst koji zapravo otvara mogućnost izgradnje sistema. Ovo je sve arbitriranje.

Danica Vučenić: E sad imamo, na kraju smo samom emisije. Da li možete da zamislite situaciju u kojoj ceo region uči iz iste istorije ili se ne spori vrednosno oko nekih stvari koje su se desile u prošlosti. Da li je to prosto izvodljivo?

Sonja Biserko: To je na dugi rok možda izvodljivo.

Danica Vučenić: Šta je dugi rok? Da li ćemo mi to doživeti?

Sonja Biserko: Pa nekoliko decenija, ja mislim, ali to je nešto čemu treba stremiti. Ja mislim da je to, bez toga region ne može da se normalizuje. Mislim da je ovaj region, zapravo prirodno je prostor koji će surađivati i biti jedan prostor ekonomski, pa čak i kulturni. Da za to postoji veliki interes i ekonomski i kulturni. Da je to, već negde se nazire. Naravno to nije dovoljno, ali te naznake su već dovoljne da ukažu kolika je to potreba regionu da komunicira ali da bi suštinski komunicirao. Stvarno moraju da se utvrde neke stvari koje bi obezbedile tu normalizaciju odnosa.

Danica Vučenić: Jasno.

Sonja Biserko: Naravno to ne može da se desi preko noći.

Danica Vučenić: Ja sam čula tezu da možda ne bi trebalo poništavati, verovatno i vi, odnosno povlačiti tužbe pred međunarodnim sudom u Hagu Srbije i Hrvatske, jer bi možda ta presuda govorila i o karakteru rata pa bismo sa tim završili, a ne bismo sami...

Sonja Biserko: Šta god je u funkciji toga da se raspravi kako se Jugoslavija raspala i zašto, mislim da je korisno za ovaj region. Mi još nismo počeli da razgovaramo na tu temu regionu ni unutar sebe ovde u Srbiji, ali ni regionalno. Mislim da nemamo dovoljno zrele i odgovorne elite koje su sposobne da o tome govore. Nema ni dovoljno valjanih istraživanja. Postoje neke knjige, ali to nije dovoljno zato što ono što sam na samom početku rekla važno je da se pokrije period od '66. posle '74. to je Ustav iz '74. koji je bio pretpostavka za transformaciju Jugoslavije u neku demokratsku federaciju koju je Srbija odbila i to je ta traumatična tačka za čitavu bivšu Jugoslaviju. Nažalost, moram da kažem da je najveći deo elite Srbije bio protiv tog Ustava. Možda naknadno ne razumevaju karakter i da kažem prednosti tog Ustava, ali sećam se vrlo dobro 80-tih godina. Ne znam osobu čak ni na ovoj našoj strani koja nije bila protiv.

Danica Vučenić: Hvala što ste bili gošća emisije Pune ruke prošlosti.